

gadva, a Választójog Országos Szövetségének aradi fiókját megalakította. Elnök lett *Müle* Lajos dr., alelnök *Nagy* Sándor dr., *Szudy* Elemér és *Zima* Tibor, titkár *Czobor* Ottó. Főolvaszták még az üdvözlő táviratokat: a liga fiókjaitól, a függetlenségi pártoktól, szocialista szervezetektől, a tanítók fölfüggesztett szabad egyesületétől (aláírva *Somogyi* Béla és *Zigány* Zoltán), a szerb radikálisoktól, *Apáthy* István kolozsvári egyetemi tanártól, a fiumei autonóm-párttól s másoktól.

A gyűlés ezzel este félhét óra tájban véget ért.

Bosnyákok Budapesten.

Budapest, máj. 2.

A szerajevói kereskedelmi kamara látogatása, a vendégek három napi itt időzése után ma reggel meleghangu bucsuzással ért véget. A bosnyákok itt-tartózkodásának idejét a fogadó-bizottság sok figyelemmel rendezte be, úgy hogy a vasárnapi munkaszünet és a május elsői félmunkaszünet sem gátolta a látogatókat a viszonyok helyes megismerésére és összeköttetések szerzésére irányuló munkájukban.

A három napnak minden estéjén lakoma volt, s a vendégeknek az első ismerkedő estén még kissé merev magatartása és nyomott kedve az utolsó este fényesen sikerült kormány lakomájáig meleg barátsággá és lelkesedéssé fejlődött.

A ma reggeli bucsuzásnál a bosnyák látogatók vezetői ennek kifejezést is adtak, mikor a kormány és a fogadó-bizottság jelenlévő képviselőinek igazán belső köszönetet mondtak a szíves vendéglátásért, s megígérték, hogy ha nem is csoportosan, de egyenkint annál többet fognak ide látogatni a megszerzett barátságos összeköttetések ápolása végett.

A rendezés körében különben az a kissé feltűnő jelenség mutatkozott, hogy a kormány lakomáján, a melyen a miniszterelnökkel együtt három miniszter vett részt, a meghívott főpolgármester, polgármester és alpolgármester nem jelentek meg, s hogy a főváros ünnepi ebédjére a kereskedelmi minisztériumot nem hívták meg, de ez incidenst, a mely talán véletlenségek láncolatán is alapulhatott, inkább csak a magyar körökben kommentálták, s a vendégek alig vették észre.

A bosnyák vendégjárás második és harmadik napjáról a következő tudósítás számol be:

A főváros lakomája.

Vasárnap a főváros törvényhatósága adott ebédet a bosnyákok tiszteletére.

Az ebédén megjelentek *Fülepp* Kálmán főpolgármester, *Vasziljevics* János alpolgármester, *Lánczy* Leó főrendiházi tag, a kamara elnöke, *Déri* Ferenc, *Piperkovics* Bátor, *Főkusházy* Lajos, *Antal* Gyula fővárosi tanácsosok, *Falk* Zsigmond lovag, *Márkus* Miksa és *Thék* Endre udvari tanácsosok. A diszebédén *Fülepp* Kálmán főpolgármester mondotta az első felköszöntőt a királynőre. Szavait lelkes élien és zsvió-kiáltások követték. Utána *Vasziljevics* János dr. alpolgármester köszöntötte a vendégeket. Szólt a magyar vendégszeretetről és arról, hogy a barátságos érintkezés mindig alkalmas arra, hogy a szívet közelebb hozza egymáshoz. A felköszöntőért, a melyet *Popovics* V. István tolmácsolt szerb nyelven, *Berkovics* Nikola, a szerajevói kamara elnöke, mondott köszönetet. Sajnálja, — ugymond — hogy nem tud magyarul és így idegen nyelven kénytelen érzelmeinek kifejezést adni. Hálás köszönetet mond az alpolgármester szíves szavaiért, a melyekkel őket megörvendeztette és azért a fényes fogadtatásért, a miben mindenütt részük volt. Mindig nagyra becsülték a lovagias magyar vendégszeretetet, de sohasem érezték ezt annyira, mint ez alkalommal, a midőn átlépték a főváros küszöbét és a midőn őket, a szerény kereskedőket és iparosokat itt oly fényes társaság fogadta és a főváros főpolgármestere üdvözölte. Lelkük e szíves, meleg szavaknak és a főváros páratlan szépségének hatása alatt áll és látják, mily nagy fokon van az ország a kereskedelem és az ipar terén. A tapasztalatokból fakadó meggyőződésük szerint Budapest nemcsak a magyar kulturának, hanem a magyar kereskedelemnek is a középpontja. Ez pedig csak úgy volt elérhető, hogy a város élén mindenkor oly kiváló képzettségű emberek állottak, a kik fáradságot nem kimélve munkálkodtak. A gazdasági körök iránti lelkesedés viszszaükröződik és megnyilatkozik abban a szíves fogadtatásban is, a melyben nekik részük volt. Kívánja, hogy a fővárosnak továbbra is ily szerencsés fejlődése legyen. Éljenek azok a kiváló férfiak, a kik e város élén állanak és annak sorsát intézik. (Hosszas és lelkes éljenzés). Az ebéd folyamán a fővárost ismertető diszkötésű munkát osztottak szét a vendégek között.

Rövid ebéd utáni pihenő után a Budapesti Kereskedelmi Testület kezelésében lévő Kereskedők Menházát nézték meg a vendégek, majd pedig kocsi-kon a Zugligeten át a Svábhegyre rándultak. Az ut páratlan szépsége és a gyönyörű kilátás valósággal elkápráztatta őket és hálás köszönettel adóztak vezetőiknek.

Az érdekképviselők lakomája.

Este az egyesült fővárosi kereskedői és iparos testületek rendeztek tiszteletükre vacsorát a városligeti székesfővárosi pavillonban. A vacsorán megjelentek: *Kálmán* Gusztáv államtitkár, *Szűry* János dr., *Ehrenhöfer* Aladár, *Hospotzky* Alajos min. tanácsosok, *Ott* János, *Márfi-Mantuanó* Rezső min. osztálytanácsosok, *Falk* Zsigmond lovag, *Popovics* V. István. Az első felköszöntőt *Falk* Zsigmond lovag mondotta. Azon való örömeinek adott kifejezést, hogy másfél évvel ezelőtt részt vehetett a magyar kereskedők szerajevói látogatásában s örül, hogy most itt üdvözölheti a bosnyák kereskedelem és ipar képviselőit. Kéri őket, hogy ismételjék meg nemsokára ezt a látogatást, hogy még szorosabbra fűződjenek a két nemzetet földrajzi fekvésénél fogva amugy is összefogó benső barátság köteléke. (Lelkes taps.) Az ipar — ugymond — nem tekinthet vissza valami hosszú múltra se önöknél, se nálunk, a miénk talán negyven éves, az öröké meg harminc. De önök nemsokára elérik azt, a mivel mi előbbre vagyunk. De azért mi is egyre haladunk s így folyton-folyvást köztünk lesz a tíz évi különbség. Mi, kereskedők és iparosok vagyunk a haladás pionirjai. De azért erősen kell dolgoznunk továbbra is. (Taps). A munka nem tesz tönkre bennünket. Én már hetvenéves iparos vagyok s most is kora reggeltől késő esig dolgozom, de nem törtem össze, nem vagyok fáradt, mert a munka csak erősít és nemesít. A kormány erősen támogatja iparunkat és ez önökre is vonatkozik. De én ellensége vagyok az állam pénzbeli ipartámogatásának, az állam feladata az, hogy háriítsa el az akadályokat, a melyek az ipar fejlődésének útjában állanak. Végül a kormány képviselőjét, *Kálmán* Gusztáv államtitkárt éltette.

Kálmán Gusztáv államtitkár válaszában megköszönte *Falk* szíves szavait és azt mondta, hogy a kereskedelmi minisztériumnak az az elismerés esik a legjobban, a melyet az ügyköréhez tartozó testületektől kap, mert ezek a gyakorlati életben működő szakemberek a legközvetlenebbül érzik a kereskedelmi kormány intézkedéseinek jó vagy rossz hatását. Az előttem szóló igen tisztelt barátom csekély személyemről is megemlékezett — folytatta az államtitkár. — Rendkívül jól esik ez tőle, a tapasztalatokban gazdag embertől. Beszédében három szót említett: ismételten azt mondta, hogy az ő jelszava a munka, a munka és a munka. Ha ezt ő mondja nekünk, a ki ily nagy kort ért el és a ki még ma is oly lankadatlanul dolgozik, mint ezelőtt ötven esztendővel, nem kételkedhetünk szavaiiban, hanem készséggel kell fogadnunk és vele együtt azt mondanunk, hogy az ipar és kereskedelem terén működőknek az ő jelszava legyen a jelszavuk és ha e jelszóhoz hívek maradunk, akkor meg vagyunk róla győződve, hogy azok a törekvések, a melyeket az ország java és fölvirágzása érdekében magunk elé tűztünk, meg fognak valósulni. Mert lehetetlen, hogy a hol becsületes, törekvő és körültekintő munkásság érvényesül, ott ne legyen eredmény. Engedjék meg tehát, uraim, hogy a midőn a mai alkalomból itt ünnepeljük a mi igen tisztelt vendégeinket, én ismételten az ő egészségükre emeljem poharamat, valamint a mi nesztorunkra, a mi példaképünkre, *Falk* Zsigmond lovagra. (Éljenzés és taps.) *Kunz* Ferenc, a Kereskedelmi Csarnok alelnöke, a vendéglátó kereskedelmi testületek nevében üdvözölte a vendégeket. *Thék* Endre azt mondta felköszöntőjében, hogy a bosnyákokat nem a magyar vendégszeretet élvezésére hívták meg, hanem hogy lássák munkásságukat és szeressék meg a dolgozó Magyarországot. Hiszi, hogy ha Bosznia és Hercegovina ifju nemzedéke úgy kezdené meg a munkásságot, a mint azt mi öhajtjuk, rövid idő alatt nagygyá fejlődnek az ő iparuk. Erre az ifju nemzedékre emeli poharát. (Élénk éljenzés.)

Ezután *Berkovics* Nikola, a szerajevói Kereskedelmi és iparkamara elnöke állott föl szólásra. Ezuttal másodikban történik, — mondotta — hogy Budapesten, Magyarországon kereskedelmének és iparának ebben a fényes középpontjában az érdekelt testületek részéről ily lekötőlező módon üdvözölnek bennünket. Fogadják ezért hálás szívből jövő igaz köszönetünket. Tegnap, midőn a budapesti testvérekamara üdvözlését megköszöntem, hangoztattam, hogy a mi országunkban még nagyon sok minden készületlenül van és igen nagy helye van a kereskedelmi érdekek kiterjesztésének. Talán nem lesz helytelen, ha utalok ez alkalommal arra, hogy mi minden tekintetben egymásra vagyunk utalva. A történelmi tradíciók és a magyarság iránt érzett meleg szimpátiánk is erre felé vonz. Kérjük magyar testvéreinket, hogy segítsék elő új életviszonyainkban a mi országunk fejlődését, s az a szíves, barátságos fogadtatás, a miben eddig részünk volt s a mit ma este is élvezünk, csak megerősíti az ebben való meggyőződésünket. Emelem poharamat a magyar

társ egyesületek vezetőségére és feléjük kiáltók szíves Éljen! Klein Bernardó Bosznia és Hercegovina kereskedőinek nevében meleg köszönetet mondott a hozzájuk intézett szíves szavakért. A mikor 1909-ben a mi magyar vendégeink Szerajevóba érkeztek, azaz jöttek, hogy testvéri jobbot nyújtottak nekünk. Most mi vagyunk itt és azért jöttünk, hogy a baráti, testvéri jobbot elfogadjuk, nem taktikából, hanem tisztán érzelmeink parancsát követve. Földrajzi fekvésünknel fogva is teljesen Magyarországra vagyunk utalva és közgazdasági tekintetben is nem tiz. de száz évvel vagyunk ez ország mögött. Annak a kívánságunknak és reményünknek akarok kifejezést adni, hogy személyes érintkezésünk és az itt tapasztalt szép kilátások a testvériségre feledtetni fogják a multakat és Magyarország iparának Bosznia és Hercegovinába való bevonulása a legnagyobb barátsággal fog mindenütt találkozni, Magyarország iparának emelkedésére és dicsőségére emelem poharamat.

Déri Ferenc tanácsos mondott ezután beszédet. Szerajevó város virágzására, nagyságára és jólétére emelte poharát. Gelléri Mór a kereskedelmi minisztérium bosnyák osztályát és annak vezetőjét, Bálint Imrét éllette.

A kormány lakomája.

A bosnyák kereskedők budapesti tartózkodásának harmadik napján, hétfőn, délelőtt a még hátralévő látnivalók megtekintése volt a programon. Tisztelegtek a kereskedelmi és iparkamaránál is, a hol Lánczy Leó elnök üdvözölte a vendégeket. A Hungária-szálló éttermében elköltött ebéd után a Folyami- és Tengerhajós Részvénytársaság főlajánlotta külön hajóba szálltak a vendégek és Budafokra hajóztak. A hajón, a hol fekete kávé és szívtart szolgáltak föl. Domonó Mór dr. és Sényi Péter igazgatók fogadták az érkezőket. Budafokon a vendégek Törley pezsgőgyárát nézték meg.

Este a kereskedelemügyi miniszter adott vacsorát a bosnyák vendégek tiszteletére a Pesti Lloyd dísztermében. A vacsorán megjelentek: Héderváry Károly gróf miniszterelnök, Székely Ferenc igazságügyminiszter, Hazai Samu honvédelmi miniszter, Kálmán Gusztáv, Jakabffy Imre, Kazay József és Rohonyi Gyula államtitkárok, Marx János M. A. V. elnökgazdát, Lánczy Leó főrendiházi tag, Boda Dezső dr. főkapitány és még számosan. A lakomán Héderváry Károly gróf miniszterelnök mondta az első felkösztöt a királyra:

— A midőn ő felsége népei, hű alattvalói összegyülekeznek, mély érzés hat át mindnyájunkat. Uralkodónkra gondolunk, a ki hosszú életen át népének és országának gondozására mindig minden riagnak és kicsinek gondját magáévé tudja tenni és ez által örök hátlára kötelezi alattvalóit, nagy országainak minden hátlát. Az Isten őt még igen sokáig éltesse!

A lelkes éljenzés és a Zsivó-k elültével újból a miniszterelnök emelkedett szólásra:

— A midőn Bosznia és Hercegovina kereskedelmi és iparkamarai kiküldötteit szívből üdvözölöm, engedjék meg, hogy saját nyelvükön tegyem ezt meg. (Hörvátul folytatja.) A legszívesebben üdvözölöm tisztelt vendégeinket, annál szívesebben, mert hisz az az osztály, a melyet önök képviselnek, az, a mely minden nemzetnek gerincét alkotja. Nagyon örvendünk mi valamennyien ennek a látogatásnak, mert hiszszük, hogy az itt bővült tapasztalatuk után, végzendő munkájuk és szorgalmuk által előbbre fogják vinni országuk érdekét. Valóban nagyon csodálatraméltó, szép ország az önöké. Néhányszor beutaztam azt a vidéket, legutóbb akkor, a mikor ő felségét oly lelkesen fogadta a lakosság. De mindig feledhetetlen marad előttem az az út, a melyet már előbb, ismeretlenül tettem azon a vidéken Olaszországból, Metkovicson át. Holdvilágos éjszakán, pusztán egy esőernyővel fölfegyverkezve, mentem bár egyes-egyedül, mégis a legnagyobb biztosságban éreztem magamat. A midőn pedig fölértem a hegy tetejére, feledhetetlen kép tárult szemem elé. A Narenta völgye, a kivilágított Mosztár! Szerajevóban a város rendkívüli fejlettségét láttam. Ennek alapján biztást várhatjuk annak továbbfejlődését és megerősödését. Meg vagyok róla győződve, hogy Bosznia és Hercegovina jó nyomon jár és hiven teljesíti kötelességét a munka terén is, hisz csak ez biztosíthatja a kulturát, a nyugodt fejlődést. Hogy pedig ezt önök elérjék, annyival inkább is óhajtjuk, mert a multban nem egyszer közös sorsban osztozkodtunk. Mi, az önök szomszédjai, tisztán szívből kívánjuk haladásukat, Boszniának, Hercegovinának és népének fölvirágzását. Az Isten éltesse önöket!

A miniszterelnöknek hatásos beszédje után Kálmán Gusztáv államtitkár köszöntötte a vendégeket. Az önök fiatal gazdasági élete, ugymond az ál-

lamtitkár, megnyerte a közelmultban, alkotmányos berendezésük folytán az előrehaladás bázisát és annak fejlődését egész Magyarország, az egész magyar nemzet meleg szimpátiájával, barátságával figyelni és fölvirágzását szívből kívánja nemcsak az önök érdekében, hanem a magáéban is, mert az önök szép és gazdag tartományainak gazdasági forrása csak gyindtlen munkássággal válhat igazán hasznos hajtóvá mindkettőnkre nézve. És épp ezért, igen tisztelt uraim, nagysúlyunak tartom az önök látogatását, mert abból Bosznia-Hercegovinához való viszonyunknak a belső kapcsolok legerősebbjét, a gazdasági együttműködés iránt való hajlamot vélem megállapíthatni. Csak azt várjuk, hogy bizalommal legyenek hozzánk, a mint mi megnyitjuk szíveinket, önöknek. Adjanak nekünk módot arra, hogy irányunkban való önzetlen jóakarataink tettekkel bizonyíthatassuk. Önök ittletük néhány napja alatt szívközbe férköztek. A magyar ember nyílt szíve nem türi a kétszínűséget és önök biztást számíthatnak barátságunkra, ha azt szeretettel fogadják. Emelem poharamat Bosznia és Hercegovina gazdasági fölvirágzására és kedves vendégeinknek egészségére. Éljenek! A vendégek nevében Berkovics Nikola köszöntö meg a felkösztöt. Ha a megtiszteltetésnek e fényes külső jele nem is győzné meg őket, a boszniai és hercegovinai gazdasági élet képviselőit arról, mondotta, hogy a magyarság szívéhez nőttek és őszinte barátokkal vannak körülveve, már maga az a gondolat is elég lenne erre, hogy oly földön vannak, a melyen két kiváló államférfiu bölcsője ringott: Kállayé és Buriáné, a kik elválaszthatatlanul vannak hozzáfűzve Bosznia és Hercegovina multjához s jelenéhez. E két név, ugymond, Bosznia és Hercegovina történetében két igen nevezetes mozzanatot jelöl meg. Az egyiknek hazánk modern megalapozása az érdeme, a másiknak pedig annak ez alapon való továbbfejlesztése. Az a nép, a mely két legjobb fiát a mi hazánk szolgálatába szegődtette, nekünk csak jóakarónk lehet. E jóakarata abban a fogadtatásban is megnyilvánult, a mellyel bennünket Budapesten való tartózkodásunk egész ideje alatt megtisztelt. Köszöntöm a kormányt, ennek élén ő kegyelmességét, Héderváry Károly gróf miniszterelnököt, Hieronymi Károlyt, Székely Ferenc és Hazai Samu miniszter urakat és végül kedves házigazdáinkat, Kálmán Gusztáv államtitkár.

A program lakomával véget ért. A vendégek ma délelőtt tovább utaztak Bécsbe. Elutazásukkor a kormány nevében Ehrenhöffer miniszteri tanácsos és Bálint Imre, a bosnyák osztály vezetője, a főváros részéről Déri Ferenc fővárosi tanácsos, a fogadó-bizottság részéről Thék Endre, Vághó József és többen jelentek meg és bucsuztatták el a vendégeket, a kik még a megindult vonatból is lelkesen zsviőztek az éljenző vendéglátóknak.

A határra érve, a távozó vendégek a következő táviratot intézték Hieronymi kereskedelemi miniszterhez:

Magyarország határát átlépve, megtisztelő kötelességemnek tartom, hogy a szeretettel teljes vendéglátás rendkívüli megnyilvánulásaiért, a melyekkel a bosznia-hercegovinai kereskedelmi és iparkamara kirándulásainak résztvevőit a magyar szent korona országaiban körülvevtek, leghálásabb köszönetünket kifejezzem. Berkovics.

Táviratban mondottak még köszönetet Bárczy polgármesternek, Lánczy Leó kamarai elnöknek, Falk Zsigmond lovag udvari tanácsosnak, Kálmán Gusztáv kereskedelemügyi államtitkárnak, valamint Marx Jánosnak, az államvasutak elnökének.

Bécsben.

Bécs, máj. 2.

A bosnyák kereskedők és iparosok ma délben Budapestről ideérkeztek. A pályaudvaron a polgármester, az alpolgármesterek, a bécsi kereskedelmi kamara elnöke és alelnökei, számos kamarai tag, község tanácsos és bosnyák diákok fogadták őket. Az üdvözlő-beszéd és a válaszok igen szíveshangúak voltak. A bosnyák vendégek délután a kereskedelmi kamara épületében jelentek meg, a hol Schöller elnök és a kamara tagjai fogadták őket. Az elnök újból szívesen üdvözölte a vendégeket és hangoztatta, hogy a hosszú időre visszanyuló kölcsönös viszony az annexióval nyerte a megfelelő alapot. Konstatálja a messzeemenő érdekösséget és utalt Bosznia és Hercegovina jelentékeny gazdasági haladására, a mi nagyrészt az új bosnyák kamarák működésének eredménye. Berkovics, a Bosznia-kamara elnöke, örömmel és meglepéssel szól a fényes fogadásról, a mely értékes záloga a Boszniával való gazdasági viszony kifejlesztésére irányuló törekvésnek. Az annexióval Bosznia és Hercegovina gazdasági életében is új korszak kezdődött. Utalt a kölcsönös érdekek közösségére, a mire nézve az összekötöttes javítása igen jó hatással lesz. Schöller elnök indítványára üdvözlő-táviratot intézték ő felségéhez, majd azután a vendégek megtekintették a kamara épületét. Ezután uzsonnát szolgáltak föl.